

Biblioteka

XX VEK

Urednik

Siniša Kolaric

H e r m a n H e s e

LJUBAVNE PRIČE

Prevod s nemačkog
Slobodan Đorđević

Pogovor priredio
Volker Mihels

Beograd
2009
DERETA

Copyright © Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 2007

All rights reserved

© Ovog izdanja dela Grafički atelje *DERETA*

do 4. oktobra 2012. godine

Naslov originala

DIE LIEBESGESCHICHTEN

by Hermann Hesse

S A D R Ź A J

Miris jasmína	7
-------------------------	---

Pesnik. *Knjiga čežnje*

Usamljenik (Kao predgovor)	15
Kavaljer na ledu	68
Dva poljupca	72
Hans Amštajn	80
Radionica za obradu mermera	97
Učenik latinskog	126
Jul	159
Pronalazač	198
Prva avantura	204
Žrtva ljubavi	210
Ljubav	216
Pismo jednog mladića	221
Kazanovin preobraćaj	226
Igra senki	253
Slikar Bram	260
<i>Chagrin d'Amour</i>	267
Jedne letnje večeri	273
Šegrtovanje Hansa Dirlama	282

Mladost je lepa	310
<i>Taedium vitae</i>	347
Veridba	369
<i>Verisbuhel</i>	388
Lep san	399
Nevesta	405
Odeljak za nepušače	414
Oluja	421
Piktorov preobražaj	439
Šta je pesnik video jedne večeri	445
<i>Volker Mihels – Živi samo onaj koji voli</i>	
<i>Ljubavne priče Hermana Hesea</i>	451

MIRIS JASMINA

Iznad visokih krošnji drveća noćni oblaci su lako plovili dobroćudnim nebom, a iznad njih je visio tih, bleštav i spokojan mesec.

U bašti u mračnom parku na blagom vetru lelujali su mnogobrojni mirisi i sukobljavali se jedan s drugim. Plemeniti miris ruže mesečarke ljuljuškao se lagano i smerno u vazduhu, a odmah pored promicao je i lepršao neukroćen, strastan miris karanfila, jak i težak miris dragoljuba, bogat i miran miris jorgovana.

Ali bogatiji, jači, blistaviji i strastveniji od svih ostalih isticao se miris jasmína, onaj presladak i lepljiv miris koji spada u najmoćnije nadražaje noći ranog leta. Proteže se u širokim talasima skroz u dubinu starog parka, opijajući, topao i sanjarski kao plamteći oblak ljubavne misli.

Iza osvetljenog prozora baštenske kuće dopirali su zvuci klavira. Muzika se razlivala malo prigušeno kroz crvene zavese na otvorenom prozoru i lebdela lako i radosno zajedno s toplim sjajem svetiljke preko širokih kamenih stepenica na ulazu u park, preko ruža i jasminovog žbuna, dalje u dubinu parka. Potpuno lagana i nešto tiša, nežna muzika je konačno

kroz polutamu rondela i baštenske staze doticala pomrčinu bukovih stabala. A tamo su se taktovi muzike raspršili i stopili sa poslednjim talasom mirisa cveća, tanano se ljuľuškali jedan uz drugog i gubili se u crnilu gustog lišća, blagoj svetlosti meseca i nebeskom plavetnilu, a onda tiho i nesmetano odleľujali u tišinu tople noći.

U rondelu kestenova koji su činili ulaz u park, mesec je oštro i jasno na zemľji ocrtao oval od bele svetlosti. U senci kestenova, tamo gde je bilo potpuno mračno, stajala je klupa od pešćanog kamena.

Lepa mlada dama koja je u baštenskoj kući svirala na klaviru znala je da na kamenoj klupi sedi pesnik prepun tuge zbog neostvarene ljubavi, znala je da je on voli kao dećaćić, a njegova ljubav joj je bila novo i dobrodošľo ogledalo sopstvene privlačnosti. Svake večeri je u baštenskoj kući nalazila velike purpurne, mirisne ruže, njegovom rukom položene na klavir između nemih belih i crnih dirki. Morala je da ih pomeri, morala je njegove ruže da uzme u ruke i da pomisli na njega pre nego što bi počela da svira. Svaki put je pri tome nalazila i stih na čistom belom listu, ispisan laganim i tećnim rukopisom, i uvek s novim potpisom, koji je vazda imao novo znaćenje za pesnika i njegovu ljubav. Na samoj karti sa stihom uvek je pisalo nešto o ružama i neka aluzija na pojedinu od njih; crvene su bile simbol zanosa, a bele nežnosti i tananosti.

Sve ovo se potpuno slagalo s nazorima mlade dame, jer su joj poetičnost i romantika bile veoma drage, naroćito ako je to bilo prikladno i lako za razumevanje i laskalo njenoj lepoti. I na same stihove je takode vredelo obratiti pažnju, jer je pesnik ceo dan provodio nad njima. Bili su veoma otmenog i taćno odmerenog oblika i blistali od nesvakidašnjih reći i stihova, kao što blista zlatni nakit optoćen dijamantima. Ovi stihovi su doživeli zavidnu sudbinu da ih ćitaju lepe

i zadovoljne ženske oči i da ih tanki ružičasti ženski prsti slažu u svilene korice.

Mlada dama je napravila dužu pauzu. Prvo se pozabavila ružama, a onda novim stihom, što joj je posebno laskalo i činilo joj veliko zadovoljstvo. Neko vreme je prebiralala po notnim sveskama, konačno izvadila jednu i položila je pred sebe na iskošeni notni pult u obliku gitare. Izdvojila je mali, graciozni Mocartov komad. Nežna muzika se provlačila sigurnim i elegantnim koracima, povijajući se, ali bez naglih pokreta, uživajući u sopstvenoj milozvučnosti. Naročito se isticao bas, za koji se činilo da često zaboravlja na pratnju varijacije i radosno svojim dubokim glasom ponavlja veselu glavnu temu kao zadovoljan starac koji posmatra mlade igralice. Dok svira, mlada dama nagne ponekad lepu zlatokosu glavu na stranu i pomisli s blagim osećajem opijenosti na svog pesnika. Mogla je vrlo lako da ga zamisli kako sedi na polukružnoj kamenoj klupi ispod kestenova, snenih očiju uprtih ka nebu, i kako s tihim uzdasima povremeno okreće tamnokosu glavu ka baštenskoj kući i žudno osluškuje muziku koja otuda dopire. Bio je bleđ, a lice mu je izgledalo tako ponosno i postojano, prikriveno uzbuđeno, malo bespomoćno, s nešto dečaćkih crta.

Odjednom je muzika prestala. Noćna tišina je prekrila nezavršenu melodiju kao tamno jezero utopljenika.

Lepa mlada dama je tiho, zaboravivši da ponese šešir, napustila baštensku kuću i krenula nazad ka zamku. Ali, na sredini cvetnog vrta, tamo gde se četiri široke staze sastaju pred okruglom lejom s ružama, zastala je. Dobila je ideju, okrenula se i laganim koracima pošla stazom koja vodi ka baštenskim stepenicama. Polako, uzdignute glave, provlačila se između žbunja, lagano se popela uz četiri široka kamena stepenika i stupila u polumračnu rondelu, gde je, sakriven u dubokoj kestenovoj senci, sedeo pesnik. Prešla je preko granice senke i

ušla nekoliko koraka u svetli oval, stavila obe ruke na potiljak, zabacila glavu i stajala na svetlosti meseca uspravno i raskošno kao neka baštenska vila koja svoju lepotu želi da okupa mesečevim sjajem. Duboko je uzdahnula. Njena lepota je razmetljivo blistala u mračnom okruženju dostojanstvenih starih stabala. A odmah tu pored, u pomrčini, povučen u kutak, bez glasa, od uzbuđenja je drhtao pesnik. To je bio poseban trenutak.

Posle kratkog vremena, mlada dama se okrenula i brzim koracima se izgubila na baštenskoj stazi.

U duši pesnika koji je s vatrom u očima pratio njene pokrete nicala je pesma o neuslišenoj čežnji.

O toj istoj pesmi sanjala je i mlada dama u svojoj spavaćoj sobi i radoznalo se radovala sledećoj večeri i sledećim stihovima. U isto vreme je ponovo i potpuno proživela slast svakog blistavog trenutka u rondeli. Zaspala je sa čistim, nežnim i drhtavim devojačkim osmehom na usnama.

(1900)

PESNIK

Knjiga čežnje

Gde leži dolina?
Daleko, daleko ispod zlatne zvezde.
Tražio sam dugo, umoran i iznemogao
Išao sam na sever i jug
Ali dolinu nisam mogao da nađem.

Hans Betge

USAMLJENIK

(KAO PREDGOVOR)

Postoje učenici jedne novije filozofije, koji se iz večeri u večer okupljaju u kućama za svečanosti i po istim načelima se raduju svojoj spoznaji, oduševljeno se u grupama penju na vrhove brda i s materinskom ljubavlju pozdravljaju izlazak sunca. Postoje zajednice u kojima seljaci, obučari i nadničari zajednički žive, i bojažljivo, stisnuti u bednom sobičku, čitaju Bibliju i produbljuju za dušu okrepljujuća jevrejska tumačenja proročanstava. Postoje i lepo odgojene, rafinirane estete, koji dane i večeri provode zajedno na kolenima pred lepotom, u sobama čiji su zidovi ukrašeni plemenitim i izabranim tapiserijama, gde se čuju stihovi umetnika ili zvuci probrane muzike.

Svi oni, filozofi novih saznanja, pobožni i estete, izdigli su se iznad svakidašnjeg, neguju vezu s večnim i znaju da je sudbina van ovog života velika ideja koju su prihvatili kao sopstvenu.

Ali, pored njih i pored prostog naroda i onog svakodnevnog, postoji i veliki broj onih koji ne pripadaju zajednicama, koji čuteći i skriveno čine zajednicu usamljenih, a tek retko neki glasan krik obaveštava o postojanju ovih neobičnih duša. U osnovi njihovog života leži nezadovoljstvo, tuga i rezignacija. Ta osetljiva i tamna osnova oduzima njihovoj predstavi sveta sjaj i jasne konture, vatru snažnih boja i stvarnu

odlučnost delovanja. Umesto toga, poklanja im se čarobnost neizvesnosti. Plava izmaglica, dah daljine, prigušena muzika sumraka i divan duboki ton setnog raspoloženja.

Mogu se pomenuti mnoga imena čiji život i stvaranje počivaju na ovoj teškoj i tužnoj osnovi i čije je pravo postojanje zagonetno i puno tajni. Moguće je pozvati se na mnoge umne ljude, pesnike, umetnike, osobe plemenitog porekla, ljude oštih crta, veličanstvenih glava s ozbiljnim čelom i dubokim borama – ljude koji ceo svoj život žive sami od sopstvenog srca i duše i kojima je uskraćen dar druželjublja i prijateljstva i beg od sebe samog. Odbačeni prijatelji plaču zbog njihove smrti koja ih pogađa potpuno same, a kasnija pokoljenja ih vole sa stidom i čuđenjem.

Nebrojene su grupe usamljenih čiji život prolazi bez sja-ja i slave, oni su tuđinci na ulicama svoga grada. Oni se ne uklapaju u harmoniju spoljašnjeg života i ne znaju da li su isuviše dobri ili isuviše loši za taj život.

Na ovim stranicama želim da pozdravim ovu moju braću, sve one koji pripadaju redu begunaca i redu ljudi bez domovine, onom bolom ulepšanom plemstvu, kojima poklanjam viteštvo tuge i usamljenosti, i znam da će me pojedini među njima prihvatiti i zavoleti.

P e s n i k

S baštenskog stola, lampa je bacala krug od svetlosti u potpuno tihi baštu i tako one koji su sedeli oko stola povezivala u prisnu zajednicu. Unaokolo je bio potpuni mrak, tako da je mala lampa u sredini zaslepljujuće svetlela, pa se činilo, ako se pogled uputi nagore, da je i samo nebo potpuno crno. Samo ako se pogled duže drži ka nebu moglo se osetiti duboko

plavetnilo čistog nebeskog svoda i mogle su se videti zvezde kao naviruće kapi svetlosti, kako izviru iz daleke kupole.

Nevidljivo je pričala zidom okružena bašta i obavještavala o svom prisustvu. Miris ljubičice, mladih listova jasmína i je-la strujao je u nežnim talasima kroz mrak i mešao se s tihim šuštanjem lišća i vrhova drveća, stvarajući pesmu čiji su takto-vi, posvećeni proleću, ljubičicama i posebnoj lepoti parka, neodoljivim žarom ispunjavali duše male skupine za stolom.

Bili su potpuno svesni čarolije večeri i rado su se otvarali lepoti proleća i udaljenosti gradske vreve, o kojoj je ova zidom okružena, tiha, zavidno vedra bašta pričala. Četiri ljudska lika su iz večernjeg mraka stupila u osvetljeni krug. Glava domaćina, gruba ali dobroćudna, glava naučnika, ozbiljnog čela i prodornih očiju istraživača. Pored njega, svetlo lice domaćice, punih usana, brižnog čela i ljubaznih očiju. Onda Elizabeta, elegantna, umna i lepa glava, živih pokreta, visokog čela, pametnih očiju, s tankim usnama na kojima se bore putenost i skepsa i preraphaelitskom bradom. I na kraju, pesnik Martin, na čijem su se čelu senke kovrdžave kose mešale sa živahnim borama.

Pesnik je pročitao *Ticijanovu smrt*, a nežni i lelujavi stihovi kao da su se polako i harmonično gubili u blagom mirisu ljubičica.

„Zvezde“, iznenada reče Elizabeta. „Pojavile su se za vreme čitanja, a mi ih nismo videli. Lampa je tako svetla! Pogledajte, morate se nagnuti potpuno unazad i neko vreme gledati gore i tek tada ćete ih ugledati...“

Svi su pogledali u plavo, zvezdama ukrašeno nebo. Samo se Martin ponovo vratio u tamu i dopustio svom sjajnom pogledu da počiva na Elizabetinoj desnoj ruci, koja je prstima lagano dodirivala okrugli sto. Prvi put je ugledao elegantnu lepotu te ruke i taj prizor mu je omogućio novo razumevanje retke veštine lepe pijanistkinje. Za vreme dok je tu sliku uobličavao,

lepi prsti su se pokrenuli kao da udaraju po dirkama. Martin ih dodirnu jednim cvetićem ljubičice, koji je među mnogim ubranim ležao na stolu. Elizabeta ga upitno pogleda.

„Vaša leva ruka želi da svira, Elizabeta. Jedan nokturno.“

Ona se za trenutak zamislila, spustila pogled ne saginjući glavu. Bio je to gest koji kod nje nije bio redak i koji ju je čudesno ukrašavao, pri čemu se u tom trenutku zaustavila samostalna igra crta lica, a njegova otmena uska forma poprimila je izgled slike.

„Dobro, ja ću da sviram, ali u mraku, a vi morate ovde ostati.“

Ustala je lagano i tiho. Klavir se nalazio u baštenskoj kućici. Obučena u svetloplavu haljinu, vitkog stasa, koračala je skoro nečujno preko trave i nestala među mračnim zidovima kuće. Kretanje figure u svetlom donelo je iznenadnu slabšnu svetlost u mračni ugao bašte, ali njenim nestankom crni talas se ponovo nadvio nad baštom. Uskoro kroz otvoreni prozor poteče kao da klizi, jednostavna muzika. Večernja pesma koja nijednom od slušalaca nije bila poznata. Mogla je da bude Mocartova ili Hajdnova. Posle vrlo kratke pauze, promenio se tonski rod i ista melodija s lakom i srećnijom promenom ponovila se u malo dubljem tonu, a pratnja se brzo uprostila, tako da su se poslednje note bez naznačenog kraja gubile u mraku. Sve troje slušalaca osećali su da ovaj nokturno nije Hajdnov već Elizabetin, i da je sva muzika ove večeri stvorena potpuno i samo za njih, pune razumevanja. Tako je lepa dama bez ijednog pitanja, već s nemom zahvalnošću, dočekana kada se u tišini vratila u svetlost stola.

„Treba li da krenemo?“, malo zatim upitala je domaćina.

„Ne još“, zamoli ovaj, „želim da vam ispričam još jednu malu priču, u stvari pesmu.“

S osmehom su se pripremili da saslušaju. Mali leptir je počeo da kruži oko lampe. Doktor je zatvorio oči i počeo priču.

Jedne tople večeri ranog leta, radi odmora i uživanja u tišini bašte okupili su se i mladi i stari. Jedan pesnik je pod svetiljkom skladno čitao stihove koji su slavili leto, opušteno i bez nesuglasica vodili su se razgovori o stvarima spokojnim i prijateljskim. Pesnik je skupio ubrane ljubičice, a prisutna muza je ćutke naučila prijatelje da preko uskog kruga domaće svetiljke gledaju naviše u vedre zvezde. A kada se noć mirisima i tamnim glasom umešala u razgovor, muza je iz dubine svoje umetnosti odgovorila divnom sestrinskom pesmom. Stariji su ćutali i pružili muzi ruke, a pesnik je zahvalio poklonivši joj mirisne ljubičice.

Doktor je ustao i pružio Elizabeti ruku, pesnik joj je predao buket ljubičica, a domaćica je podigla lampu i ispratiла oba gosta do vrata.

Martin je pratio muzu tihim ulicama staroga grada.

Elizabeta je započela razgovor.

„Šta mislite, koliko je ljudi u našem gradu koji shvataju i mogu da uživaju u ovakvoj letnjoj noći kao naši domaćini.“

„Pre svega nas dvoje“, odgovorio je Martin.

„Da, a osim toga?“

„Dvoje, možda troje.“

„Dvoje, troje. Znam na koga mislite. Inače nam *Ticijanovu smrt* ne biste čitali. Morate mi pribaviti tu knjigu, hoćete li? A vi? Već mesecima od vas nisam čula nijedan stih...“

„Svakoga dana spalim po jedan list.“

„Čega?“

„Stiha. Pesme. Pišem, ali sam sobom nezadovoljan.“

„O čemu pišete?“

„Naslov je žensko ime. Sadržaj, žena, mlada devojka.“

Njena izuzetna lepota, njen glas, pokreti, njena neobična tanana duhovnost i nešto od njene neobične duše, njena kosa, oči, način na koji se smeje, hoda, govori, njeno omiljeno

cveće. Ali stihovi mi se slamaju u ruci, a kada bi lepa dama to znala, ismejala bi me.“

„Sigurni ste u to?“

„Ona je hladna i nemilosrdna. Niko ne bi trebalo da je voli.“

„I vi ste u tu zagonetku zaljubljeni. Zašto joj to ne kažete?“

„Ne volim ljubavne izjave.“

„Smešno. Da li se ta dama zove Helena?“

„Ne, vi ste na pogrešnom putu. Uostalom, znajte da od mene nećete izvući tajnu. Nemojte se sada truditi.“

Ulični fenjer im je na trenutak osvetlio lica.

„Bledi ste“, rekla je Elizabeta. Martin je ćutao.

Iznenada se Elizabeta tiho nasmejala i još jednom zagledala pesniku u lice. „To je vaša tragična maska“, rekla je. „Sada je prepoznajem. Izgledate ponekad onako kako sam ja kao dete zamišljala velike pesnike: neuredna frizura, naborno čelo, velike oči, usne lagano stisnute, i veoma bled.“

Martin se nije nasmejao. „Zašto mi se rugate, Elizabeta?“ , upitao je smireno.

„Uopšte se ne rugam. Štaviše, nalazim da vam to divno stoji. Zašto to ne smem da kažem?“

„Zbog vas, Elizabeta. Jer vaš lik i glas su bili moja večerašnja muza, čija me je muzika usrećila i kojoj sam predao ljubičice.“ Zaćutali su nakratko i za to vreme su u uskoj ulici odzvanjali samo njihovi koraci.

„Moram da priznam“, ponovo je počela vitka dama, „da ja subjektu vaše pesme ne mogu baš da zavidim. Koliko bi me usrećilo da prepoznam sebe u ogledalu vaših otmenih i dobrozvučućih stihova, tako bi me unesrećilo da budem ljubavnica jednog tako strogog, senzibilnog i umnog čoveka.“

„Ali ako se ponašate prema meni kao što ona dama čini? Ona me ismeva. Zar vas ne bi radovalo da kod svojih nogu vidite nekoga čije oči važe za probirljive, a ukus za istančan?“

„Ah, da. A i saznanje da vas niko ne može oraspoložiti, da vas ne može izazvati da pišete tužne stihove. Za nekoga dovoljno nemilosrdnog mora da je sjajno imati ljubavnika za koga zna da njegovi fini nervi reaguju i na najmanje uzbuđenje.

„Jeste li bili dovoljno svirepi?“

„Oh, da, ili me poznajete drugačiju?“

„Ne.“

„Zašto to kažete tako čudno?“

„Zato što još uvek žalim za muzom ove večeri. Zar to stvarno ne razumete? Ili želite da kažete da je ta muza bila samo maska.“

„Ne. Ali raspoloženje jednog posebnog trenutka ne može se veštački zadržati. Ne izigravajte preosetljivu osobu.“

„Ta uloga je već završena. Mi smo pred vašom kućom. Milostiva gospođice, smem li da pozvonim?“

„Budite tako dobri. Vašoj pesmi i vama želim sve najbolje. Doviđenja!“

Martin nije želeo da se vrati kući, naprezao se da što više utisne u sećanje pojavu lepe umetnice, koja je ove večeri kao ćutljiva muza u mračnom parku razvila svoje duhovne draži. Njegove misli su hvatale svaki, i najmanji pokret, najtiši smeh, jer on je voleo Elizabetu i znao je kako su retka tako čista i jasna kazivanja njenog bića. Voleo je koliko je njegova nestalna duša, jednostrano usmerena ka umetničkom uživanju i delovanju, bila sposobna da voli ženu. Nikada mu nije bilo dosta tih retkih kratkih trenutaka kada ju je gledao i u kojima je „ona pronašla svoj stil“, kako se on izrazio. Brižno se čuvao da obožavanje ostane tajno, nebrojeno puta je bez njenog htenja bio povređen, a uprkos tome u njemu je i dalje gorela tiha vatra zagonetne naklonosti; i ne priznajući samom sebi, uvek se nadao času kada će jasno, lično i otvoreno da se otkrije i da mu se pruži prilika da na nju utiče. Jer uprkos njenom kolebljivom i često skoro neljubaznom biću,

bila je jedina žena u njegovoj okolini čije su telesna lepota i umnost mogle da ga uzbude.

Martin je uskoro ostavio poslednje svetiljke iza sebe. Unutrašnji prsten gradskog jezgra vrveo je od mnogobrojnih ljubavnih parova. Oborenog pogleda i s malo gnušanja stupio je u ambijent služavki i prodavaca i produžio niže niz ulicu. S desne strane se protezala ivica parka negde nagore, a s leve se u blagom ritmu talasala površina praznog polja. Na uzvišici prekrivenoj jovom pesnik je zastao i umorno se spustio na drvenu klupu.

Neko vreme je mirno i rasejano gledao u daljinu, preko polja na kome je bez sjaja ležala svetlost zvezda, a onda ga je polako obuzela velika opora seta. Njegova utrnula čula se trgoše pri pogledu na ravnice, zvezde, prolećno lišće drveća, i po prvi put posle više godina ponovo ga dodirnu svež i tanan glas prirode, a zvuk vetra i grana mu ispuni uši. S bolom se setio s kojom su silinom snage, čežnje, tuge, nade i čulnosti tada u ovakvim majskim noćima gorele kroz njegove vene i misli. Od te elementarne snage i osećanja ostala je danas samo poneka skoro ugašena iskrica i više ništa, baš ništa. Seta je bila tako gorka, neplodna i hladna da od prijatne lepote prethodnog trenutka ne ostade ništa.

Za usamljenog i umornog koji se odmarao među jovima nastupili su retki trenuci u kojima je podsticaj spoljašnjeg sklada, elementarni potisnuti nadražaj u njegovoj hladnoj i nepristupačnoj duši doveo do pobeđe. Do navale osećanja i unutrašnjeg potresa nije došlo odmah. Napeto je s prekrštenim rukama stajao na ivici brda i razgledao okolinu. Primorao je svoje oči umetnika da gledaju stvarnost i pokušao da pejzaž i raspodelu svetlosti na travnatom polju jasno prihvatiti. Ali, s blagim prolećnim mirisima iz tek ozelenele zemlje pokuljala je ponovo i ona sveobuhvatajuća seta, sve dok se

nije malaksalo i nemoćno ponovo vratio na klupu, blago se opirući mučnoj igri sećanja i misli.

Pored žalosti za izgubljenom čulnom svežinom prve mladosti, pesnika je preplavila i svirepa gorčina protiv svega što je godinama unazad ispunjavalo njegov život. Ono što mu je posle kraćeg raskošno započetog lutanja ostalo od zanosna i mladosti od tada je s upornom samodisciplinom stavio u službu svojih umetničkih ambicija. Nikada nije težio vulgarnoj slavi, ali je bolnom snagom u njemu gorela želja da u uskom krugu poznavalaca i prijatelja sebi osigura neosporno zavidan položaj nenadmašnog umetnika. Ne ulazeći u formalnost, navikao je da svoj unutrašnji život skoro potpuno drži u šaci i svako nestalno duševno kretanje umetnički objektivizuje još u njegovom začetku. Mogao je mnogo dana da provede da nekoj večeri poezije ili da nadmetanju dâ briljantni sjaj koji mu je samo njegova suptilna i eksperimentalna tehnika mogla dati. Od velikog broja njegovih ne tako obimnih pesama samo je na malom broju njih ponešto dopisivano, i upravo te pesme, od kojih je svaka ličnim posvećenjem bila ukrašena, razlikovale su se često jedna od druge u malim varijacijama kojima je pesnik pojedinim povlašćenim čitaocima nudio nežnu zakletvu na vernost. Njegovo višestrano i brižno negovanje poznavanja strane literature otkrilo mu je ključ zagonetke učinka govora. To znanje ga nije promenilo, ali mu je govorilo da te srdačne, naivne i tople reči ne pripadaju njemu, ili ne više samo njemu. Samo mali broj njegovih stihova bio je dirljiv i poticao iz dubine i u njima je on govorio s prikrivenom tugom o praznini i nezadovoljstvu svoje bezbožne duše.

Ta praznina i zlovolja mučile su ga danas i dovodile do beznađa. U ovom času mu se činilo da poseduje redak, ali neupotrebljen dar. Činilo mu se i da je posedovao snagu i veličinu, život zasićen obiljem naivne strasti, a njegova dela

ogromnu svežinu bezbrižne genijalnosti, ali kao da je tu snagu rasprodao i izdao. Bio je svestan da prolaznu i nagriženu snagu njegova otupela sumnja više ne tretira kao neku igračku već da je to zatrovano, nevoljno buđenje osećanja i snova. Za trenutak, ukazala mu se slika njegove mladosti, ona divlja priroda pokretana strepnjama i nadanjima, vrela pulsirajuća mladost od čijeg mu je neizmernog obilja još pre par godina srce lupalo u ljubavnom ritmu. Pojedini sati, šetnje, ljubavne priče, pojedini poetski i folozofski sni ovoga časa prolazili su pred njim, a iza svih njih kao crveno osvetljen zamak od oblaka stajala je željno očekivana budućnost. A sada je vreme kada je budućnost tu i smatrao je da je postala manja, bedna i hladnija. Pesnik je jasno osećao da već stoji s one strane nabujale vode s koje su još moguće nove odluke i novi ideali. S takvim osećanjem, uobičajeno hladno samoposmatranje je odnelo prevagu i on se diže energičnim pokretom i s jasnom odlukom da tim sumornim talasima podražavajuće spoznaje i raspoloženja ni po koju cenu ne dozvoli da narastu do samopreziranja. Uprkos slabosti od umora, ubrzao je korake skoro do trka i posle ponoći ušao u svoj stan. Bled, besno stisnutih usnama, premoren, ranjen i divlji izgledao je kao krupna divljač umakla hajci.

Dok je Martin na uzvišenju s jovinim žbunjem proživljavao tužnih četvrt sata, a u zidom okruženom parku učeni doktor još uvek preživljavao nežno raspoloženje one divne večernje pesme, Elizabeta je posle kratkog odmora u kući sela za klavir, i dok su joj prsti prebirali po nepovezanim akordima i nesvesno ih uklapali u melodičnu fantaziju, njene misli su se bavile pesnikom. Njegova tanka i nešto neobična figura sa skoro uvek lako napred nagnutom glavom, ozbiljnog izgleda i danas bolesno bledeg lica, često je privlačila njene misli. Pokušala je da pronade sliku u kojoj bi on, od idejnog sveta i postavki života u svojoj glavi, mogao da bude izuzetan

čovjek, ali to joj nije uspjelo. Sa izuzetkom skoro nasilnog slavloljublja, što njena umetnička priroda razume, nije mogla da nađe nijedan tipičan znak njegovog duševnog života. Veoma ju je zagolicalo da sazna ime žene o kojoj je Martin pričao. Na sebe nije nijednog trenutka pomislila, jer on nije ispoljio nijednu reč intimne naklonosti prema njoj, nije osetila nešto takvo kod tog zatvorenog i pravolinijskog čoveka. Za nju je bio previše miran, premalo sposoban za trenutno uzbuđenje i, da nije poznavala njegove pesme, osporila bi mu sva duboka osećanja. Naslućivala je nešto skriveno ispod površine njegovog bića, možda neku bolnu dubinu, ali nije osetila nikakvu bliskost Martinove i svoje duše.

Ipak, bliskost je postojala u tome što su oboje osećali neobično jak otpor prema uobičajenom načinu života, protiv svega bez stila i duha. Bliskost se odnosila i na večito nezadovoljstvo, neumorno nastojanje da izbegnu bezobzirnost društvenog mnjenja i da se izoluju u samostvoreni svet stila i harmonično iznijansirane okoline. Oboje su bili nezadovoljni svojim životima, oboje su imali osećaj da su u pogrešno vreme i u pogrešnoj zemlji rođeni, smatrali su da je život mučan i dosadan, a imali su tajnu i žarku potrebu da crvenilo umetnosti i crvenilo strasti naslikaju na bledom nebu.

To sve Elizabeta nije znala, i pesnik joj je bio tuđ kao i svi ostali. Pri tome je bila jedna od onih žena koje nisu čulne, ali ni nevine, a nedostatak topline srca štitio ju je od ljubavi, ali je nije ostavio čistu iznutra. I tako ona, koliko je Martin znao, nikada stvarno nije volela, i odbijala je mnogobrojne, često časne ponude, ali ipak je dobro poznavala muškarce i imala u očima onaj hladni plamen koji ih je osvajao.

S prividnim nemarom, njeni tanki prsti klizili su po tastaturi klavira. Prekinula je razmišljanje živahnim pokretom lepe glave, a pametne i pažljive oči usmerila na klavijaturu i počela iznova da svira. Tog trenutka, kada su se začuli prvi

akordi Huberovog komada, iz njene tanane duše se izgubilo sve što je neplemenito. U časovima kada prebira po dirkama celo njeno životom nezadovoljno biće odlazi u zemlju ugodnih zvukova i čistih oblika. To nije bila ganutost ili opijenost nadahnućem već ono spokojno, samo po sebi razumljivo: ostati kod kuće, u potpuno poznatom i naklonjenom okruženju.

2

Martin je sedeo duboko zavaljen u jednoj od starih naslonjača baštenske kuće. Ispred prozora blistao je skoro olistao park na junskom suncu. Nagnut nad stolom, pušio je Burkard, Martinov prijatelj.

„Ti mi činiš posebno priznanje“, izgovorio je lagano i u isto vreme dunuo da raspiri žar cigarete, a desnu ruku naslonio na ivicu stolu. „U stvari, to su sentimentalnosti, koje upravo kod tebe...“

„Da, da“, prekinuo ga je Martin malo ljutito, „pevaš mi ponovo onu staru pesmu, umesto da pokušaš da me razumeš.“ Meki oblaci dima cigarete su u divnim talasastim linijama blistali na suncu. Kroz širom otvorena vrata čulo se šuštanje vrhova drveća i kucanje detlića. Martin se počeo po naboranom čelu.

„E pa, još jednom“, započeo je iznova, „reci mi iskreno, zar nije tako kako sam rekao? Ja sam jednostavno umetnik i šarlatan koji godinama mlati u prazno i...“

„U šta ni ti sam ne veruješ“, uzvratilo je Burkard naprasito. „Ti si večiti glumac, a danas ti se prohtelo da odigraš sopstvenu tragediju izgubljene ljubavi. Ne dajem ni pet para za to. To je najjadniji sport na koji si spao.“

Herman Hese
LJUBAVNE PRIČE

Prevod s nemačkog
Slobodan Đorđević

Pogovor priredio
Volker Mihels

Za izdavača
Dijana Dereta
David Dereta

Glavni urednik
Dijana Dereta

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Lektura i korektura
Nevena Čović

Prvo *DERETINO* izdanje

ISBN 978-86-7346-700-9

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2009.

Izdavač / Štampa / Plasman

Grafički atelje DERETA

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078

www.dereta.co.yu

Knjižare DERETA

Knez Mihailova 46, tel: 011.26.27.934; 30.33.503

Banovo brdo, Dostojevskog 7, tel: 011.30.58.707; 35.56.445

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.112.2-32

ХЕСЕ, Херман

Љубавне приче / Herman Hese ; prevod s nemačkog Slobodan Đorđević ; pogovor priredio Volker Mihels. - 1. Deretino izd. - Beograd : Dereta, 2009 (Beograd : Dereta). - 469 str. ; 21 cm. - (Biblioteka XX vek / [Dereta])

Prevod dela: Die Liebesgeschichten / by Hermann Hesse. - Tiraž 1.000. - Str. 451-469 : Љубавне приче Hermana Hesea / Volker Mihels.

ISBN 978-86-7346-700-9

COBISS.SR-ID 155102220